

دستور جلسه: تکنولوژی و فناوریهای نوین در مدیریت مراتع و طرحهای مرتعداری تلفیقی

حاضرین: دکتر ارزانی (رئیس جلسه و استاد دانشگاه تهران)، دکتر افتخاری (عضو هیات علمی موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع)، مهندس احمد دلاوری (رئیس اداره مرتع استان خراسان رضوی)، دکتر نعمت ا...ی (سازمان امور عشایر)، دکتر رزاقی (سازمان جنگلها و مراتع)، دکتر جواد معتمدی (عضو هیات علمی موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع).

غایبین: مهندس بهزاد (دفتر امور مراتع سازمان جنگلها و مراتع)، مهندس فیاض، دکتر آزادی (اداره منابع طبیعی اصفهان)، مهندس عزیزاده، مهندس مقیمی (بازنشسته سازمان جنگلها و مراتع)، مهندس علمدار (نایب رییس کانون مرتعداران کشور)، دکتر زهدی (کارشناس بخش مرتع موسسه تحقیقات جنگلها و مراتع)، دکتر باغستانی (عضو هیات علمی مرکز تحقیقات یزد)، آقای پویا (دبیر کانون انجمن صنفی مرتعداران کشور)، مهندس خادم (انجمن صنفی مرتعداران استان مرکزی)، سرکار خانم دکتر رضوی و سرکار خانم مهندس اژدری (سازمان مردم نهاد سنستا).

نظرات ارائه شده در جلسه:

مهمترین (رئوس) موارد مطرح شده توسط حاضرین

- جلسه سی و سوم راهبردی تعادل دام و مرتع با تسلیت به مناسبت درگذشت دانشمند فقید رشته محیط زیست جناب پرفسور محمد تقی فرور شروع شد باید افت جایگاه مراتع در همه بخشها (اجرا، ترویج، تحقیقات و آموزش) مورد نقد و بررسی قرار گیرد و علل آن مشخص گردد. شاید یکی از اصلی ترین مشکلات نبود یا کمبود پول و بودجه باشد. به طور مثال بر خلاف بخش مرتع چون در بخش آبخیزداری بودجه بیشتر است، جلسات آنها از هماهنگی و نظم بیشتری برخوردار بوده و انگیزه و تعهد اعضا برای شرکت در جلسات بیشتر می‌باشد. کارشناسان دفتر امور فنی مرتع بسیار کم شده اند و طی چند سال اخیر از ۲۰ نفر به ۶ نفر رسیده اند. اختلافات بخش مرتع در بین بخشهای درونی آموزش، تحقیقات و اجرا نیز یکی از دلایل عدم انسجام این بخش می‌باشد. سود حاصل از اختلافات بخش مرتع را سایر بخشها می‌برند و ضرر این کار به منابع طبیعی کشور می‌رسد (دکتر ارزانی).

- در حال حاضر ضعیف‌ترین بخش سازمان، بخش مرتع است. انسجام و وحدت رویه درونی بخش مرتع از بین رفته است. روابط عمومی افراد در بخش مرتع کم و ضعیف است. عدم پذیرش و مقبولیت مسئولین هم یکی دیگر از مشکلات بخش مرتع است. اما همه مسایل مالی نیست. موارد و مسایلی بوده که در نتیجه آنها امروز بودجه مالی بخش مرتع از همه بخشها به طور چشمگیری کمتر است. مدیران ضعیف، کارشناسان بی تخصص و تعهد، نبود انسجام و همکاری بین کارشناسان مرتع و بی تفاوتی و منفعل عمل کردن نسبت به مسایل مرتع از عوامل اصلی ضعف بخش مرتع در سازمان و کشور می‌باشد. طی دو دهه گذشته بخش ترویج سازمان هیچ بودجه ای نداشت و بودجه آن در مقایسه با مرتع درصد بسیار کوچکی بود اما امروز در سازمان ۵ میلیارد بودجه دارد (دکتر رزاقی).

- دانش مردم و عموم جامعه نسبت به مراتع اندک است و از اهمیت مراتع در زندگی خود ناآگاه هستند. دید جامعه و عموم مردم نسبت به مرتع تنها علوفه و دام است و کاربردهای مهم مراتع چون حفظ خاک، نفوذ و نگهداری آب، تامین اکسیژن و تلطیف هوا و ... مورد توجه نیست و این ناآگاهی و جهل جامعه و در نتیجه عدم درخواست و تقاضای عمومی برای حفظ و مدیریت صحیح مراتع، باعث تضعیف مراتع کشور و قسمتهای مرتبط با آن شده است. باید بخشهای صنعت و معدن، بخش مرتع را از نظر مالی حمایت کنند تا توان مدیریت صحیح و برنامه ریزی در مراتع فراهم شود. مسئولین (مجلس، دولت و حکومت) هم باید به مرتع اهمیت دهند و برای آن از سایر بخشها مثل صنعت بودجه بگیرند. به طور مثال درصدی از بودجه بخش صنعت، معدن و ... به بخش مرتع اختصاص یابد. صدا و

سیما هم باید در فرهنگ سازی و اطلاع رسانی برای عموم جامعه تلاش کند. باید بخش مرتع در سازمان تبدیل به معاونت مرتع شود (دکتر نعمت ا...ی).

- دو نکته مهم در ارتباط با تضعیف مراتع کشور مهم است. اول اینکه بیشترین بودجه ای که به مراتع کشور اختصاص می یابد از طریق دانشگاه و یا موسسات تحقیقاتی نیست بلکه از طریق بخش مرتع سازمان جنگلها و مراتع می باشد. لذا تضعیف بخش مرتع در سازمان جنگلها و مراتع منجر به کاهش بودجه اختصاص یافته به اجرا، تحقیقات و دانشگاه خواهد شد و همه بخشهای مرتبط با مرتع در کشور تضعیف می شوند. زیرا در صورت کمبود بودجه ارتباط بخش اجرا با دو حوزه تحقیقات و دانشگاه به ناچار کم خواهد شد. لذا از طرفی بخشی از بودجه ای که می توانست در این دو بخش صرف تحقیقات شود، حذف می شود و از طرفی بخش مرتع از کمکهای این دو بخش تا حدود زیادی محروم خواهد شد. نکته دوم مطالبات جامعه می باشد. یعنی باید تلاش کنیم تا مردم با مرتع و اهمیت های آن آگاه شوند تا حفظ مراتع و مدیریت اصولی آن تبدیل به یک مطالبه عمومی در جامعه شود یا به عبارتی جامعه نسبت به تخریب مراتع حساس باشد و واکنش نشان دهد. جامعه متخصصین مرتع امروز جامعه ای منفعل و بدون عکس العمل است. نمونه آن را می توان در همایش ملی مرتع و مرتعداری دید. همایشی که هر سه سال یکبار برگزار میگردد و مهمترین و اصلی ترین همایش جامعه مرتعداران کشور است. اما هفتمین همایش ملی مرتع و مرتعداری با حضور نسبتا کم رنگ متخصصین برگزار شد ضمن اینکه انفعال و عدم اتحاد بین افراد حاضر در همایش هم به خوبی مشخص بود. دست اندازی به مراتع کشور همیشه زیاد بوده و هست و این خود در تضعیف روحیه همه دست اندرکاران بخش مرتع کشور تاثیر منفی شدیدی دارد و این پیغام را برای جامعه مرتعداران دارد که هیچ مرتعی در این کشور حتی مراتع درجه ۱ مصون از دست اندازی (تغییر کاربری، واگذاری، معادن، تخریب و ...) نیست (دکتر افتخاری).

- حرمت امامزاده را متولی آن نگه می دارد خود بخش مرتع هم نمی خواهد بخش مرتع قوی باشد. بزرگان و مدیران اصلی مسبب این رکود و بی انگیزگی هستند. جذابیت رشته آبخیزداری توسط اساتید آنها بیشتر و بهتر بوده است. اساتید رشته آبخیزداری از تکنیکهای به روزتری استفاده می کنند. هماهنگی و انسجام بین کارکنان و شاغلین رشته مرتع در بخشهای مختلف کشور وجود ندارد. باید بیشتر تبلیغ شود و بیشتر به خودمان انتقاد کنیم. زمانی اشتغال در دفتر فنی مرتع جذابیت داشت و افراد علاقمند استخدام در این بخش بودند اما امروز چنین شرایطی وجود ندارد. افراد شاغل در دفتر فنی مرتع نیز مطلب و تکنیک جدیدی برای ارائه ندارند. همه بخشها در سازمان و یا دانشگاه ها هم افزایشی دارند اما در بخش مرتع فقط چوب لای چرخ هم می گذاریم. مطالعات افراد در بخش مرتع در همه ارگانها کم است (دکتر معتمدی).

- همین جلسات راهبردی هم سوسو امید فعالان بخش مرتع است و باید برای بهبود وضعیت مراتع کشور هم تلاش مضاعف نمود. زمانی بخش مرتع دارای نخبه ترین کارشناسان سازمان بود و بین آنها بهترین و بیشترین هماهنگی وجود داشت. اما الان ۶ کارشناس ناهماهنگ و کم کار در این بخش وجود دارد. نیروهای بخش مرتع از لحاظ کمی و کیفی در استانها هم به شدت افت داشته است. مسافرت های خارج از کشور به جهت برخورداری از تجربه و دانش کشورهای پیشرفته انگیزه مهمی برای کارشناسان مرتع بود که از سال ۱۳۸۳ به طور کامل قطع شده است. آنچه را کارشناسان مرتع می خواهند برای مسئولین توضیح دهند بقیه بخشها یا نقاشی کرده و یا به نمایش گذاشتند. به عبارت ساده تر بهتر نمایش داده و ترسیم کردند و همین یکی از دلایل موفقیت بخشهای دیگر در گرفتن نیرو، امکانات، بودجه و ... بوده است. منفعل و بی خیال بودن کارشناسان مرتع باعث شده است که امروز چنین وضعیت نامطلوبی در بخش مرتع باشد. دستورات عملی جدید باعث ایجاد درگیری های زیادی در بخش مرتع شده و وقت کارشناسان را اغلب همین مسایل گرفته است. گویی عده ای با برخی اقدامات می خواهند زمان را از کارشناسان مرتع بگیرند. در دولت قبل بخشهای زیادی از مراتع واگذار شد و همین تا حد زیادی کارشناسان و مدیران را دل سرد و بی انگیزه کرد. در حالیکه این اتفاق برای بخش بیابان و جنگل رخ

نداد. لذا بسیاری از مدیران فنی، روسای ادارات و کارشناسان زبده و با تجربه از بخش مرتع هجرت کردند. اعتبارات کم هم دلیل دیگری بر بی‌انگیزگی کارشناسان مرتع یا انتقال به بخشهای دیگر شد. به مرور زمان اعتبارات بخش مرتع توسط دو بخش بیابان و آبخیزداری بلعیده شد و کارشناسان مرتع بیشتر منفعیل و بی‌انگیزه شدند. در دوره آقای جلالی هم اعتقاد بر این بود که مرتع را باید با مشارکت مردمی اداره کرد نه دولتی. و همین ایده در قالب و شکل غلط خود آخرین اعتبارات بخش مرتع را هم گرفت و اعتبارات بخش مرتع به شدت کاهش یافت به نحوی که اگر در چند دهه قبل در سازمان بیشترین بودجه متعلق به بخش مرتع بود در سال ۱۳۹۶ بودجه بخش آبخیزداری ۸۰۰ میلیارد، بیابان ۵۰۰ و جنگل ۳۰۰ میلیارد بود اما بودجه بخش مرتع تنها ۸ میلیارد بود یعنی یک درصد بودجه بخش آبخیز. حتی اعتبارات حاصله از خود مراتع (حق علف چر، بهره مالکانه و ...) را نیز به بخش مرتع نمی‌دهند. در استان خراسان رضوی سالی ۱/۵ میلیارد تومان حق تعلیف از دامداران گرفته می‌شود. ۷۰۰ تا ۸۰۰ میلیون تومان هم بهره مالکانه از محصولات از محصولات فرعی مرتع دریافت می‌شود. در قانون هم آمده که منابعی را که هر بخش کسب می‌کند در صورت لزوم می‌تواند در همان بخش هزینه شود. انگیزه دانشجویان و فارغ التحصیلان رشته مرتع نیز به دلیل بیکاری حداکثری در این رشته، از بین رفته است. قرار بود ۳۰۰۰ نفر در سازمان جنگلها استخدام شوند که این میزان به ۶۰۰ نفر تقلیل یافت. باید حداقل ۳۰ درصد این ۶۰۰ نفر در بخش مرتع استخدام شوند تا کمبود نیروی متخصص در این بخش برطرف گردد. بخش آبخیزداری نیز باید بیشتر بودجه و تمرکز خود را روی مباحث بیولوژیک بگذارد نه ساخت سازه و بتون در طبیعت (مهندس دلآوری).

- باید رییس موارد مهم بخش را پیگیری کند و در بین کارمندان خود حضور مستمر داشته باشد تا علاوه بر تبادل نظر، ایجاد هماهنگی، دریافت خواسته‌ها و ... باعث ایجاد دلگرمی در کارکنان خود شود. باید مدیر و کارکنان بخش مرتع برای خودشان اهمیت قائل باشند تا بخشهای دیگر نیز به بخش مرتع اهمیت دهند. باید از مشاوران قوی برای بهبود بخش مرتع استفاده کرد. فقط مشکل مالی نیست (دکتر رزاقی).

- باید به برگزاری جلسات بها داد و با مطالعه در جلسات شرکت کرد. آموزش و ترویج هم بسیار مهم است. بسیاری از مرتعداران هم علاقه دارند و هم توان سرمایه‌گذاری اما نیاز به آموزش و هدایت دارند. باید بین اعضا همدلی ایجاد کرد که در این زمینه انجمن مرتعداری می‌تواند نقش پر رنگی داشته باشد (دکتر معتمدی).

- باید برای بهبود شرایط مرتع همه به طور فعال و گسترده کار کنیم. نباید به غیر از خودمان (جامعه مرتع) به کس دیگری امید داشته باشیم. اگر خودمان برای خودمان کاری نکنیم هیچ کس به فکر بخش مرتع نخواهد بود. باید در کارشناسان و مدیران مرتع انگیزه و باور ایجاد کرد. باید همه کارشناسان مرتع در اجرای طرحهای مرتعداری اتفاق نظر داشته باشند و همسو عمل نمایند. باید از نظر تخصصی موارد جدید و به روزی داشته باشیم. اکوتوریسم مرتع را هم باید تعریف کرد و روی جنبه‌های مختلف آن کار کرد. کاروان پارک و موارد مشابه این هم باید مورد بررسی قرار گیرند. باید اتحاد کارشناسان مرتع بیشتر شود. خدمات مهم مراتع را هم مانند تولید آب، حفظ خاک و ... را به مردم شناساند تا حفظ و مراقبت از مراتع کشور تبدیل به یک مطالبه عمومی از سوی مردم گردد. مدیریت جامع حوزه آبخیز در حرف چیز بدی نیست و اصل ایده آن خوب است اما باید در عمل مراتع و طرحهای مرتعداری در آن دیده شوند. به طور میانگین بیش از نیمی از سطح همه حوزه‌های آبخیز مرتع است پس در این طرح باید مرتع به خوبی لحاظ گردد (دکتر ارزانی).

- خیلی از اقداماتی که باید در مراتع انجام شود، مشخص و واضح است مانند فصل چرا، تعادل دام و مرتع و ... برخی اقدامات دیگر هم خوب است انجام شود. مثل کاهش تعداد مرتعدار که در موفقیت امر مرتعداری و کسب درآمد مجریان طرحهای مرتعداری تاثیر بسزایی دارد و همچنین مدیریت صحیح عرصه‌های مرتعی را برای ادارات منابع طبیعی آسان می‌کند. در برخی از مراتع نیز پتانسیلهایی نهفته

است که مرتعدار به دلیل عدم دانش بهره برداری و نداشتن سرمایه قادر به مدیریت و بهره برداری از آن نیست. در این موارد باید دولت مرتعدار را به هر نحو ممکن حمایت کند. مثل اکتوریسم در مراتع ییلاقی خراسان رضوی و شمالی. در این موارد دولت می تواند با تسهیلات ارزان قیمت و یا وضع قانونی مبنی بر اینکه باید بخشی از همه عواید حاصل از مرتع به مرتعدار برسد، او را یاری کند. باید مرتعداران را در ابتدای امر برای افزایش درآمد، توان سرمایه گذاری، کاهش تعداد دام و ... از سوی دولت حمایت شوند. باید مسایل مهم و مباحث مدیریت نوین مراتع را به بهره برداران آموزش داد. مسایلی نظیر دامپروری، بهداشت دام، پرواربندی صحیح، حفظ نژاد، به نژادی، دوقلو زایی و ... باید با تسهیلات ارزان قیمت در برخی مناطق دامداری را از شکل سنتی به صنعتی تغییر داد و ایجاد مراکز پروار بندی ایجاد نمود. دولت ناچار است برای بهبود وضعیت مراتع کشور هزینه کند و اعتباراتی برای آن در نظر بگیرد. باید از تکنولوژی های نوین در مراتع استفاده کرد. باید با روشهای نوین بهره وری را در دامداری افزایش داد و خسارات به مرتع و دام را کمتر کرد. مانند آتش سوزی در مراتع یا تلفات ناشی از بیماری در دامها (مهندس دلاوری).

- امروز و در شرایط فعلی خشکسالی و آتش سوزی شاید دیگر جزء حوادث غیر مترقبه نباشد زیرا به طور مستمر در مراتع دیده می شود. باید از این حوادث درس گرفت، تجربه آموخت و برای مدیریت آنها فکری کرد. آموزش، ترویج و نظارت در مراتع ما کم رنگ است درحالیکه این موارد بسیار مهم و حیاتی هستند. در دهه های گذشته هم خشکسالی بوده اما مدیریت می شده است. باید در بین دامداران تعلق خاطر به مرتع ایجاد شود. مراتع اجاره ای سازمانهای دولتی هم مشکل بزرگی می باشد. چون اجاره کنندگان بیشترین فشار را بر مراتع می آورند و عموماً اجاره دهندگان هم مراتع خود را پایش نمی کنند. آستان قدس ۶۰۰ هزار هکتار مرتع دارد. کارهای گروهی در مملکت ما ضعیف است. به همین دلیل هم مراتع مشاعی کشور جزء تخریب یافته ترین مراتع کشور است. دولت باید برای بهبود وضعیت مراتع کشور اعتبارات و تسهیلات در نظر بگیرد. در برخی مناطق مانند چهارمحال و بختیاری هم گردشگری صدمات زیادی به مراتع وارد کرده است. پرداخت تسهیلات بدون فکر و مدیریت هم می تواند بلاى جان مراتع کشور باشد. مثلاً تسهیلات ۱/۵ میلیاردی که برای اصلاح نژاد در نظر گرفته شده است می تواند منجر به ورود نژاد غیر بومی و غیر سازگار با مراتع کشور شود که صدمات جبران ناپذیری را به مراتع وارد نماید (نعمت ا...ی).

- محور تخصصی مرتع در بین کارشناسان مرتع اغلب مسایل فنی است و مسایل اجتماعی و مردمی کمتر مورد توجه است. باید به جوامع محلی و مردم بومی اهمیت داد و انگیزه و تعلق خاطر در آنها ایجاد نمود. حس مالکیت در بین مرتعداران کاهش یافته است. دولت باید توان خود را روی سه بخش هدایت (مدیریت در سطوح کلان، جهت گیری های اصلی و بالاسری و ...)، حمایت (مثلاً با سیاست گذاری) و نظارت (پایش و ارزیابی مداوم) بگذارد و کمتر به جزئیات بپردازد. باید جوامع محلی در اجرای طرحهای مرتعداری همکاری کنند تا برای آنها انگیزه ایجاد شود. احساس مالکیت باعث حفظ مراتع می گردد و اگر این حس در دامداران احیا و تقویت نشود همه تلاشها بیهوده و بی نتیجه خواهد بود (دکتر رزاقی).

- باید در بین جامعه مرتعداران روی مفاهیم اصلی مرتعداری اتفاق نظر و وحدت رویه وجود داشته باشد. تا انسجام درونی نداشته باشیم هیچ برون‌دادی موفقیت آمیزی نخواهیم داشت. طرح مرتعداری شاید تنها نسخه شفابخش، کاربردی و در حال اجرا در سازمان جنگلها و مراتع کشور باشد. قطعاً طرحهای مرتعداری خالی از ایراد نیست و دارای اشکالاتی هستند اما اصل طرحهای مرتعداری به معنای طرح مدیریت مرتع یا طرح بهره برداری اصولی از مرتع نباید مورد مخالفت هیچ کارشناس مرتعی باشد. باید در طرحهای مرتعداری تعداد نفرات کم شود و سطوح مرتع اقتصادی شوند. باید برای مراتعی در درجه اول طرح تهیه شود که یا انفرادی هستند و یا دارای سطح اقتصادی می باشند. ضمن اینکه شالوده طرحهای مرتعداری در همه دنیا تقریباً مشابه است و سه اصل اساسی آن تعادل دام و مرتع، رعایت فصل چرا و پراکنش مناسب دام در مرتع است. با رعایت تنها همین سه اصل وضعیت بسیاری از مراتع کشور به

درجات بالاتر صعود خواهد کرد. نظارت و پایش نیز اصل متمم طرحهای مرتعداری می باشد. باید به طور سالانه و یا حداقل هر ۵ سال یکبار مراتع دارای طرح توسط ناظر پایش شوند و قانونی نیز تصویب گردد که اگر مرتعداری به دلیل عدم رعایت اصول مدیریتی باعث افت درجه وضعیت مرتع خود گردد، مرتع از او گرفته شود و به سطح مرتع مرتعدار مجاور اضافه گردد. نکته قابل انتظار از سازمان جنگلها و مراتع این است که مشابه سازمان حفاظت محیط زیست که مناطق تحت حفاظت خود را به ۴ منطقه با حساسیت متفاوت تقسیم کرده است (اثر طبیعی ملی، پارک ملی، منطقه حفاظت شده و پناهگاه حیات وحش) اگر قادر به حفظ و مدیریت صحیح همه عرصه های مرتعی نیست (که قطعاً نیست) اولاً قانونی برای حفظ مراتع درجه ۱ تهیه نماید و ثانیاً مراتع نمونه ای با وسعت قابل قبول در هر استان داشته باشد که به لحاظ وضعیت، تنوع گونه ای، تولید بذر و ... با اهمیت باشند و با جدیت تمام از این مراتع به خوبی صیانت نماید و هر گونه واگذاری و تغییر کاربری و موارد مشابه در آن ممنوع باشد (دکتر افتخاری).

- برای احیا پوشش گیاهی مراتع همواره به دنبال پول و بودجه بوده ایم اما برای حفظ پوشش گیاهی موجود و یا آموزش مرتعداران به دنبال بودجه نبوده ایم. باید برای اداره مراتع برنامه داشته باشیم. بهتر است همه متخصصان مرتع روی طرح مرتعداری تلفیقی به اتفاق نظر برسند. باید طرحهای تحقیقاتی موسسه و مراکز کاربردی باشد و منجر به یک دستورالعمل ساده برای بکارگیری در مرتع شوند. نه اینکه خروجی طرحها تبدیل به گزارش و کتاب شود. اگر اینگونه باشد طرحها کاربردی بوده و کارشناسان اجرا نیز بتوانند آن دستورالعمل را به خوبی در عرصه اجرا نمایند. باید سفرهای خارج از کشور همه متخصصان دارای گزارش باشد و از مجموعه آنها کتاب مدیریت نوین مراتع حاصل شود (دکتر معتمدی).

- طی تحقیقی که در دانشگاه شهید بهشتی انجام شد مشخص شد که بیش از ۸۰ درصد مطالعات ما تئوری است و کمتر از ۲۰ درصد مطالعات کاربردی است. این مساله شاید به دلیل سیستم ناقص و دارای اشکال ترفیع و ارتقاء در کشور باشد. ضمن اینکه ضریب تبدیل علم به تکنولوژی یا علمی که منجر به حل مشکلی شود در ایران کمتر از ۰/۵ درصد است اما در ژاپن این رقم بالاتر از ۹۰ درصد است. به دلیل اینکه در ژاپن مبنای پذیرش یک طرح یا کار علمی دو شرط دارد. اول اینکه یا علم مورد نظر تبدیل به تکنولوژی شود و یا مشکلی را در عرصه عمل و واقعیت حل نماید. محققین ایران اغلب تبدیل به افرادی شده اند که فقط مقاله می نویسند آنها مقالاتی که اغلب نه تبدیل به تکنولوژی می شوند و نه معضلی را حل می کنند (دکتر رزاقی).

- در آخرین نسخه طرحهای مرتعداری که طرحهای مرتعداری تلفیقی نام دارد گاهها موارد مکملی برای تامین معیشت مرتعدار دیده می شوند اما ساز و کار اجرایی آنها دیده نمی شود. می توان نام طرحهای مرتعداری نمونه یا الگویی را هم برای این دسته از طرحها در نظر گرفت. می توان از خود مرتع مرتعدار را توانمند کرد. باید وضعیت مراتع را بهبود داد تا محصولات دامی و فرعی ارزان و قابل رقابت شوند. باید برای اجرای طرح مرتعداری رفاه مرتعدار افزایش یابد. باید روی مواردی مثل پنلهای خورشیدی و تلمبه بادی کار کرد. پنل خورشیدی ارزان قیمت و تلمبه بادی تک محوره که همزمان هم آب و هم برق تولید کند می تواند مشکلات تامین آب و انرژی مرتعداران را حل نماید. باید شغلی را در تعاونی ها ایجاد کنیم که مشابه آن در جامعه نباشد تا رقابت ایجاد نکند. تامین آب و یا حصار کشی ممکن است در برخی از مراتع به عنوان یک شغل محسوب شوند. باید از تکنولوژیهای جدید برای مدیریت بهتر مرتع استفاده کرد. در بسیاری از مناطق مسئولین متوجه شده اند که درآمد حاصل از حیات وحش از درآمد دام اهلی بیشتر است. لذا مایل هستند که پروانه شکار در این مناطق صادر کنند و از این راه درآمد داشته باشند غافل از اینکه حیات وحش هم علوفه لازم دارد و لذا در صورت افزایش جمعیت حیات وحش باید برای تامین علوفه آنها نیز اقداماتی انجام شود (دکتر ارزانی).

- از نظر قانونی هر عرصه ای که دارای ذینفع باشد دیگر نمی توان برای بهره برداری دیگری فرد جدیدی را معرفی کرد. در حال حاضر تنها در اسناد طرحهای مرتعداری در بند واو هست که بیان می دارد چنانچه دولت برای کارهای عمرانی نیاز به سطحی از مراتع جهت

امور توسعه و زیربنایی داشته باشد، دولت می‌تواند از عرصه واگذار شده به مرتعدار سطحی را پس گرفته و به ارگان مورد نظر بدهد. اما غیر از بند او در بقیه موارد یا بقیه کاربریها مثل ایجاد شکارگاه اولاً باید سطح، حدود و متولی آن مشخص باشد. دوماً باید حقوق مرتعدار را به او واگذار کرد و بخشی از پروانه چرای مرتعدار باطل شود (به همان اندازه که مثلاً شکارگاه ایجاد شده است). ضمن اینکه اگر مرتعدار خودش راغب به اجرای همان کاربری (مثلاً ایجاد شکارگاه) باشد، او در اولویت می‌باشد. اما اگر به هر دلیلی مرتعدار مایل به اجرای طرح (ایجاد شکارگاه) نباشد نمی‌تواند مخالفت نماید زیرا او مالک عرصه نیست و در این حالت پول مستقیماً به مرتعدار پرداخت نمی‌شود و به صندوق ثبت ریخته می‌شود که مرتعدار با مراجعه به صندوق ثبت می‌تواند از آن پول بهره‌مند شود (مهندس دلاوری).

جمع بندی:

- در حال حاضر یکی از ضعیف‌ترین بخش سازمان، بخش مرتع است و متاسفانه انسجام و وحدت رویه درونی بخش مرتع از بین رفته است. باید در بین جامعه مرتع داران روی مفاهیم اصلی مرتعداری اتفاق نظر و وحدت رویه وجود داشته باشد. تا انسجام درونی نداشته باشیم هیچ برون‌دادی موفقیت آمیزی نخواهیم داشت. طرح مرتعداری شاید تنها نسخه شفاف‌بخش، کاربردی و در حال اجرا در سازمان جنگلها و مراتع کشور باشد. بهتر است همه متخصصان مرتع روی نسخه جدید طرح مرتع داری با نام تلفیقی یا الگویی به اتفاق نظر برسند.

- دانش مردم و عموم جامعه نسبت به مراتع اندک است و از اهمیت مراتع در زندگی خود ناآگاه هستند. دید جامعه و عموم مردم نسبت به مرتع تنها علوفه و دام است. و کاربردهای مهم مراتع چون حفظ خاک، نفوذ و نگهداری آب، تامین اکسیژن و تلطیف هوا و ... مورد توجه نیست. و این ناآگاهی و جهل جامعه و در نتیجه عدم درخواست و تقاضای عمومی برای حفظ و مدیریت صحیح مراتع، باعث تضعیف مراتع کشور و قسمتهای مرتبط با آن شده است.

مصوبه جلسه: هر عرصه مرتعی باید دارای تنها یک بهره بردار (مدیریت واحد) باشد و تمام عواید یا بخشی از تمام عواید حاصل از مرتع به همان شخص تعلق یابد.

والسلام.